

Spolufinancováno
Evropskou unií

Analýza lokality a potřeb komunity v Hanušovicích (1. revize)

Martin Šmoldas, Helena Spěváčková

Prosinec 2023

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost plus v rámci projektu „Podpora územního rozšíření a metodického rozvoje komunitní práce v území s koncentrací sociálního vyloučení (KP)“, registrační číslo projektu: CZ.03.02.02/00/22_004/0000341

Obsah

Úvod	3
1. Makrokontext lokality	4
2. Mezokontext lokality	11
3. Mikrokontext lokality Nádražní.....	16
Závěr.....	19

Úvod

Komunitní práce je v zásadě o pochopení struktury komunity: jejích potřeb, silných stránek a základní dynamiky, která utváří její existenci. Počáteční a průběžný proces mapování komunity je v tomto kontextu zásadní. Neslouží pouze jako nástroj, ale jako nepřetržitý dialog s komunitou, který umožňuje komunitním pracovníkům budovat důvěru, porozumět složitým vztahům a identifikovat vlivné aktéry v komunitě.

Podstata komunitního mapování spočívá v jeho vícevrstevném přístupu, který zahrnuje mikro, mezzo a makro kontext. Na mikroúrovni se zaměřuje na bezprostřední prostředí členů komunity, pochopení jejich demografického složení, mezilidských vztahů a převládajících témat či potřeb. Na této úrovni jde o poznání jednotlivců a rodin, jejich příběhů a každodenního života.

Mezzo úroveň rozšiřuje optiku o širší prostředí komunity, včetně neformálních a formálních aktérů, vybavení okolí a celkové atmosféry lokality. Jde o pochopení místa komunity v rámci širší sítě vztahů a zdrojů. Na makroúrovni se perspektiva dále rozšiřuje o obec nebo region a identifikuje strategické dokumenty, politiky a regionální postoje, které mají na komunitu vliv. Tato úroveň poskytuje pozadí, na kterém komunita funguje, a zdůrazňuje širší společenské a politické vlivy.

Mapování komunity není pasivním sběrem dat, ale procesem aktivního zapojení. Prostřednictvím technik, jako jsou osobní rozhovory, pozorování a analýza dokumentů, se nám podařilo v Hanušovicích se dostávat postupně blíže k lidem a získávat vhled do nitra komunity. Toto zapojení pomáhá nám i komunitě identifikovat přirozené vůdčí osobnosti, pochopit dynamiku komunity a určit její silné stránky a zdroje.

Výběr zdrojů a technik pro mapování komunity je široký, od zapojení místních škol a podniků až po analýzu obecních záznamů a místních politik. Kombinace osobních rozhovorů, přímých pozorování a důkladné analýzy dokumentů nám umožňuje komplexní pochopení komunitního prostředí.

1. Makrokontext lokality

Mapa 1 – Hanušovice

Zdroj: mapy.cz

a) Jakou má místo historii?

Hanušovice se nacházejí v podhůří Jeseníků, v severozápadní části Olomouckého kraje přibližně 17 kilometrů od Šumperka. Jsou správním centrem – obcí s pověřeným obecním úřadem II. typu (POÚ) a administrativně spadají pod ORP a okres Šumperk (ČSÚ, nedatováno).

Moderní rozvoj města se datuje od roku 1852, kdy byla vybudována na tehdejší dobu moderní přádelna lnu zaměstnávající stovky pracovníků z Hanušovic a okolí. Následně byla v 70. letech 19. století vystavěna železniční trať propojující Šternberk, Šumperk, Hanušovice a Králíky a po roce 1885 vznikla železniční přípojka z Olomouce do Jeseníka se zastávkou v Hanušovicích.

Za druhé světové války výrazně klesl počet obyvatel kvůli vysídlení části českého obyvatelstva a následně pak i v souvislosti s odsunem německého obyvatelstva. Chybějící lidské kapacity doplňovali po válce osadníci přicházející z různých koutů Československa, mezi nimi i slovenští Romové. Nicméně počtem obyvatel Hanušovice již nikdy nedosáhly předválečné

úrovně. Svého vrcholu dosáhly přibližně v roce 1930, v poválečném období potom kolem roku 1991, nicméně od té doby počet obyvatel pozvolna klesá a současný stav odpovídá přibližně polovině 50. let.

b) Jakým způsobem v tomto místě vznikla sociálně vyloučená lokalita?

Agentura pro sociální začleňování vyvinula jednotný nástroj – index sociálního vyloučení, který v sobě zahrnuje klíčové ukazatele z různých oblastí sociálního vyloučení a umožňuje tedy v celorepublikovém i lokálním rozsahu míru zatížení sociálním vyloučením posoudit.

Škála indexu nabývá hodnot od 0 do 30 bodů, přičemž hodnota 0 znamená absenci nebo minimální rozsah sociálního vyloučení a hodnota 30 bodů nejvyšší míru zatížení sociálním vyloučením. Základní územní úrovní, k níž se index sociálního vyloučení vztahuje, reprezentují obce.

Využití administrativních dat umožňuje srovnání míry sociálního vyloučení mezi různými územními celky a také sledování vývoje rozsahu sociálního vyloučení v čase. Index může sloužit jako nástroj pro dlouhodobý monitoring změn v celkovém rozsahu sociálního vyloučení v Česku či jeho částech a zároveň poskytuje aktuální informace potřebné pro návrhy, realizaci a monitorování sociální politik (ASZ, nedatováno, kráceno).

Index se skládá z několika indikátorů, přičemž jednotlivé indikátory vycházejí z administrativních dat, která jsou centrálně evidována a pravidelně aktualizována. Seznam indikátorů obsažených v indexu je následující:

- příjemci příspěvku na živobytí
- příjemci příspěvku na bydlení
- osoby v exekuci
- dlouhodobě nezaměstnané osoby
- předčasné odchody ze systému vzdělávání – běžné třídy (ASZ, nedatováno, kráceno)

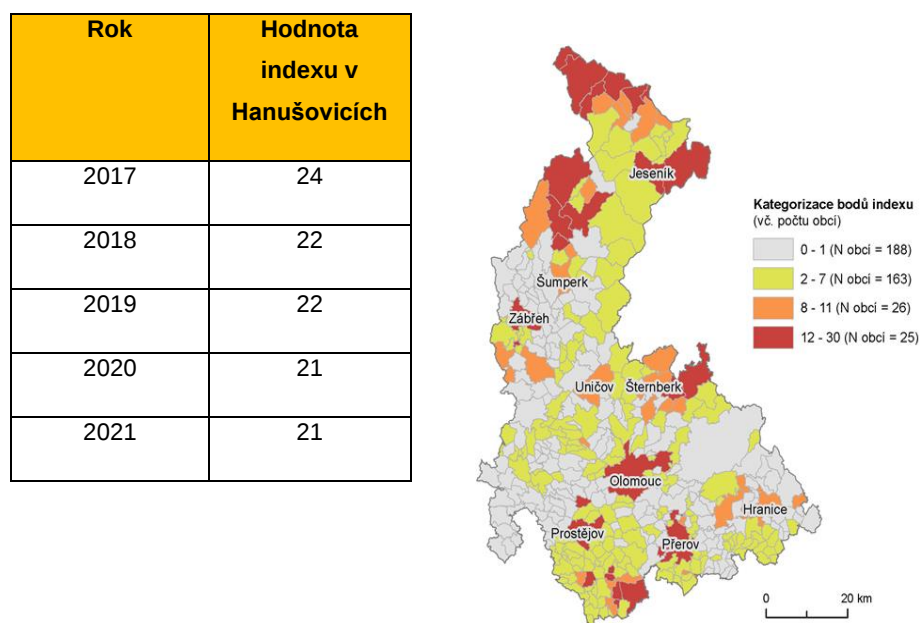
Pro účely systematizace práce s daty jsou obce rozděleny podle počtu bodů v indexu do čtyř následujících kategorií:

- 1. kategorie 0 až 1 bod
- 2. kategorie 2 až 7 bodů
- 3. kategorie 8 až 11 bodů
- 4. kategorie 12 až 30 bodů

Obce spadající počtem bodů do 3. nebo 4. kategorie jsou považovány za sídla s vyšší mírou sociálního vyloučení (na mapě oranžovou a červenou barvou).

Hodnota indexu sociálního vyloučení za rok 2021 činila v Hanušovicích 21 bodů, přičemž se jednalo o jednu z nejvyšších hodnot v rámci celé ČR (pro srovnání: hodnota indexu činila ve stejném roce **7 bodů** v rámci Olomouckého kraje a **6 bodů** za ORP Šumperk). Od roku 2017 hodnota indexu v Hanušovicích poklesla o 3 body z 24 bodů na současných 21. Při regionálním i celostátním srovnání se ukazuje, že se co do hodnoty indexu se řadí Hanušovice mezi **1 % obcí nejvíce zasažených sociálním vyloučením v rámci České republiky a jsou vůbec nejvíce zasaženou obcí Olomouckého kraje**. Z uvedených indikátorů se na výši indexu v Hanušovicích projevil **nejvíce podíl příjemců příspěvku na živobytí a podíl předčasných odchodů ze škol**, které se ve školním roce **2020/2021 týkaly 7 žáků z celkových 44**, kteří ukončili ve stejném roce povinnou školní docházku – tedy asi 16 %. Naopak nejmenší podíl z hodnoty indexu měl podíl příjemců příspěvku na bydlení.

Mapa 2 – Grafické znázornění jednotlivých kategorií indexu sociálního vyloučení v OLK

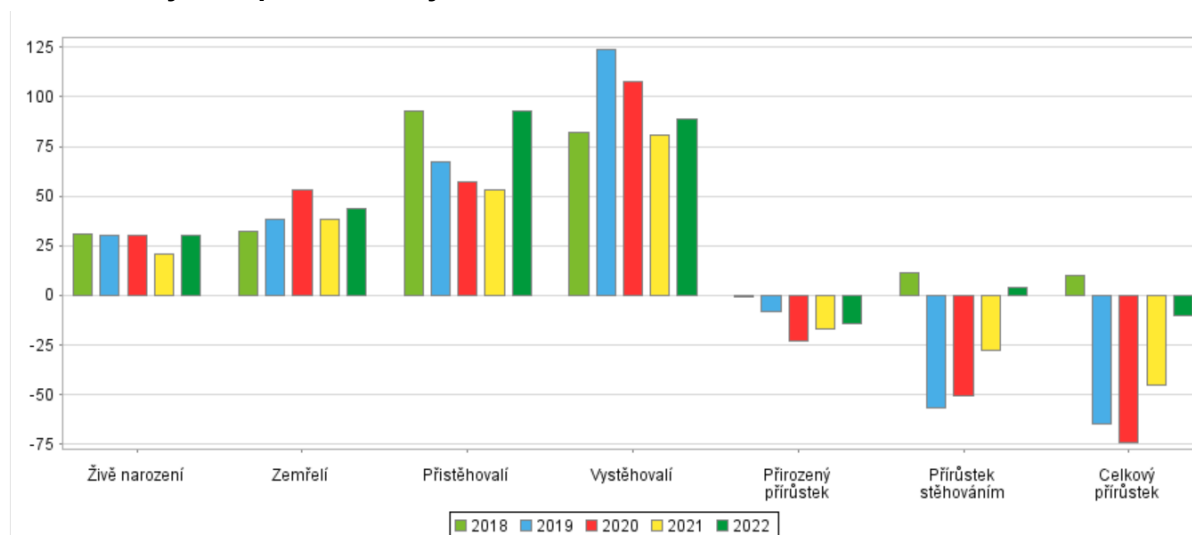
Komunitní práce je v Hanušovicích zaměřena na jeden z bytových domů v blízkosti nádraží ČD. Jedná se o bytový dům, původně určený pro zaměstnance železničních drah. Dům se nachází na ulici Nádražní a sousedí s vlakovou stanicí. V minulosti byl v majetku obce

Hanušovice, později byty odprodány nájemníkům. Ti je dlouhodobě pronajímají sociálně slabším občanům. Podrobněji níže viz kapitola Mikrokontext lokality Nádražní.

c) Demografické skutečnosti

K 1. 1. 2023 činil počet obyvatel Hanušovic 2952 osob. Počet obyvatel v posledních letech setrvale klesá. Hlavním faktorem, který se podílí na klesajícím počtu obyvatel, je jejich stěhování z města (viz graf 1 níže), které (spolu s vyšší mírou úmrtnosti ve srovnání s porodností) převyšuje přírůstek. **V letech 2018–2022 klesal počet obyvatel města průměrně o 37 obyvatel ročně (celkem 184).** Z toho se v průměru 97 z nich ročně vystěhovalo (celkem 484). Počet vystěhovalých převyšoval za posledních 5 let přistěhovalé o 121 osob.

Graf 1 – Úbytek a přírůstek obyvatel v Hanušovicích v letech 2018–2022

Zdroj: ČSÚ

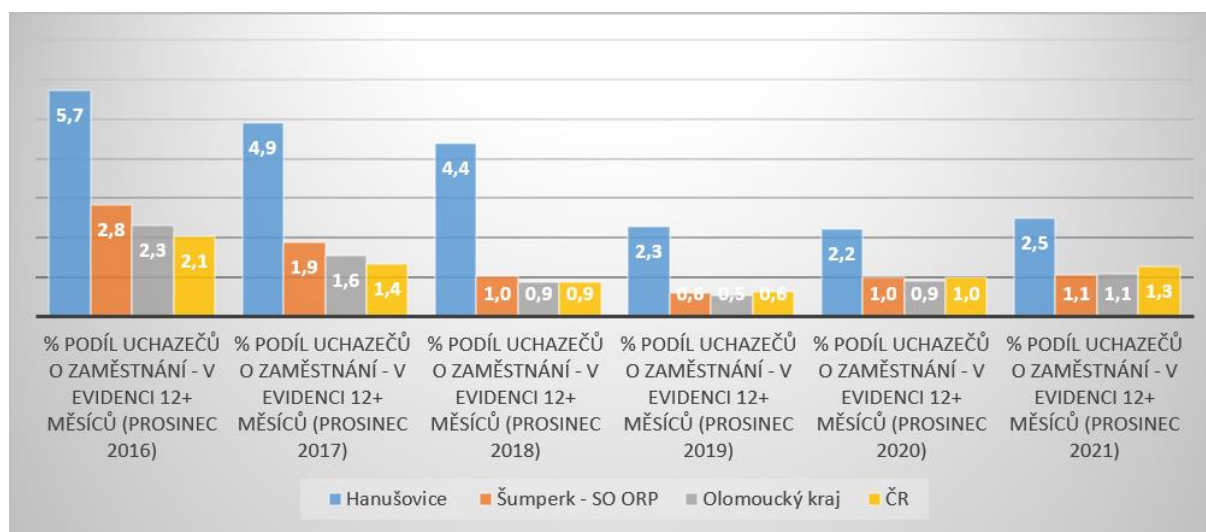
Kromě celkového úbytku obyvatel se také zvyšuje průměrný věk a zároveň ubývá obyvatelstvo v produktivním věku, za posledních 5 let o 177 lidí (cca 8,7 %). Problém tedy nepředstavuje pouze celkový pokles populace, ale i úbytek všech skupin obyvatelstva, které se podílejí na ekonomické produktivitě. Ve sledovaném období také poklesl počet dětí ve věku 0–14 let. Mezi lety 2018–2022 o zhruba 11 % (z 473 na 420).

d) Jaká je zde (ne)zaměstnanost?

Podíl nezaměstnaných osob (PNO) v Hanušovicích od roku 2016 setrval klesal několik let, nicméně v roce 2020 se pokles zastavil a podíl začal s určitými výkyvy opět narůstat. Zatímco v prosinci roku 2016 činil průměrný PNO 13,8 %, ve stejném měsíci roku 2022 to bylo 7,5 %, ovšem s tím, že v prosinci 2019 byl podíl nezaměstnaných historicky nejnižší, a sice 6,2 %.

Z podrobných údajů, které se nám podařilo získat za prosinec 2022 je patrné, že PNO 7,5 % představuje celkem 142 osob, ze kterých bylo 74 mužů a 68 žen. Z počtu 142 osob bylo 23 uchazečů ve věku nad 60 let a naopak 23 uchazečů ve věku 19 let a mladších. Ve stejném období (prosinec 2022) bylo dle údajů z MPSV v Hanušovicích celkem 11 volných míst a na jedno volné pracovní místo tak připadalo zhruba 13 uchazečů.

Graf 2 – Srovnání podílů (v %) dlouhodobě nezaměstnaných osob mezi Hanušovicemi, ORP Šumperk, Olomouckým krajem a ČR (2016–2021)

Zdroj: MPSV; vlastní zpracování ASZ

Zajímavé je srovnání podílu nezaměstnaných osob dle dosaženého vzdělání. Z výše uvedeného grafu 2 je patrné, že nejvyšší podíl nezaměstnaných (více jak polovinu) nalezneme mezi osobami se základním vzděláním nebo praktickou školou (54,9 %) a dále mezi vyučenými (23,0 %). Podíl osob s nedokončeným základním vzděláním činil mezi uchazeči 4,2 % a dohromady tak osoby s nedokončeným a dokončeným základním vzděláním tvořili 59,1 % všech uchazečů o zaměstnání v prosinci 2022.

Pokud porovnáme PNO v Hanušovicích s celkem ORP, dále s Olomouckým krajem nebo s podílem v rámci České republiky (v letech 2018–2022), tak je patrné, že od roku 2016 došlo k poklesu průměrných hodnot ve všech jmenovaných územních celcích. Při srovnání procentuálních podílů, vychází z nejaktuálnějších hodnot ze všech sledovaných celků nejlépe Olomoucký kraj, neboť je zde byl v prosinci 2021 podíl nezaměstnaných nejnižší (3,6 %), zatímco například v rámci České republiky činil PNO ve stejném období 3,8 %. PNO v Hanušovicích byl ve stejném období nejvyšší, činil 7,0 %, což představovalo přibližně o 3 procentní body více než v ostatních sledovaných celcích. Stejně tak byl PNO v Hanušovicích výrazně vyšší i minulých letech.

Podobné trendy lze pozorovat také u vývoje podílu dlouhodobě nezaměstnaných osob (12 a více měsíců). I ten setrvale klesal již několik let, nicméně v roce 2020 se pokles zastavil a podíl začal opět mírně narůstat. Zatímco na konci roku 2016 činil podíl dlouhodobě nezaměstnaných v Hanušovicích ještě 5,7 %, v prosinci 2020 to bylo 2,2 % (celkem 490 osob). V prosinci 2021 však byl zaznamenán další nárůst podílu dlouhodobě nezaměstnaných na hodnotu 2,5 %, v roce 2022 následně hodnota klesla na 2,3 %. V evidenci dlouhodobé nezaměstnanosti zpravidla zůstávají lidé s velkou kumulací různých typů znevýhodnění, s mnohačetnými exekucemi apod., kteří jsou z uvedených důvodů zpravidla obtížně zaměstnatelnými.

e) Dostupné zdravotnické služby

Zdravotní středisko Hanušovice (Hlavní 190, Hanušovice)

Seznam lékařů:

Gynekolog - gynekologie: [MUDr. Štefan Liptay](#)

ORL - ušní, nosní, krční: [MUDr. Darina Špičková](#)

Ortoped - ortopedie: [MUDr. Petr Houzar](#)

Praktický lékař pro děti a dorost - Pediatri: [MUDr. Jelena Veselá](#)

Praktický lékař pro dospělé: [MUDr. Vlasta Burešová](#)[MUDr. Ivo Novák](#)

Psychiatr - psychiatrie: [MUDr. Pavla Zechová](#)

Stomatologie - zubní ambulance, zubař: [MUDr. Zdeněk Mikulénka](#)

f) Jaká je míra migrace?

Počet obyvatel v posledních letech setrvale klesá. Hlavním faktorem, který se podílí na klesajícím počtu obyvatel, je jejich stěhování z města (viz graf 1), které (spolu s vyšší mírou úmrtnosti ve srovnání s porodností) převyšuje přírůstek. **V letech 2018–2022 klesal počet obyvatel města průměrně o 37 obyvatel ročně (celkem 184). Z toho se v průměru 97 z nich ročně vystěhovalo (celkem 484). Počet vystěhovalých převyšoval za posledních 5 let přistěhovalé o 121 osob.**

g) Jaké je jejich náboženství?

Většina obyvatel SVL se pravděpodobně hlásí k římskokatolické církvi nebo je bez vyznání.

h) Jaká je zde míra zadlužení?

Dle dat exekutorské komory je procentuální **podíl osob v exekuci z celkové populace Hanušovicích relativně vysoký. Podle posledních dostupných dat za rok 2021 činil 13,9 % z celkové populace města starší 18 let a týkal se celkem 354 obyvatel.** Od roku 2020 však došlo k pozvolnému poklesu počtu exekuvovaných osob (o zhruba 14 % ze 414 na 354).

2. Mezokontext lokality

a) Informace o domovním a bytovém fondu

Na území města Hanušovice se dle údajů ze sčítání lidu, bytů a domů 2021 (dále jen SLDB 2021) nacházelo **celkem 1479 bytů**, z nichž **1270 obvykle obydleno** a **209 (14 %) obvykle neobydleno**. Obec Hanušovice disponuje vlastním bytovým fondem, který čítá **cca 90 bytů**, **což představuje zhruba 6 %** z celkového počtu bytů ve městě. Dva z obecních bytů jsou bezbariérové, 16 bytů je vyčleněno pro seniory a 24 bytů pro nízkopříjmové skupiny. Jde o byty různých velikostí, pouze byty pro seniory mají společnou kuchyň a sociální zařízení na chodbě (bývalé DPS). V Branné na Hanušovicku byla realizována soukromá výstavba bydlení, jehož přestavba byla spolufinancovaná z dotačních programů EU a které nabízí ubytování pro danou CS.

Ve městě jsou dále dvě ubytovny s dlouhodobým výskytem příjemců sociálních dávek. Vedle toho je ve městě několik dalších majitelů bytových jednotek, rozmístěných po celém území města a pronajímaných dané CS. Pronájmy některých bytů, ale i dlouhodobé ubytovávání na ubytovnách je spojováno s fenoménem bytové lichvy, kdy výše nájmu neodpovídá kvalitě bydlení. Zástupci města v minulosti preventivně odkoupili nemovitost např. v ulici Údolní právě jako prevenci bytové lichvy a vzniku další sociálně vyloučené lokality.

V současnosti lze za lokality se znaky sociálního vyloučení ve městě Hanušovice považovat následující čtyři místa:

- Bytový dům v ul. Nádražní (dále také jako lokalita Nádražní)

Podrobněji níže v kapitole 3.

- Ubytovna Za Moravou

Ubytovnu lze jedinou považovat za částečně prostorově vyloučenou. Jde o původní ubytování pro lesní dělníky, nyní ve vlastnictví soukromníka z Brna (který vlastní více ubytoven napříč Moravou). Je situovaná poblíž lesa na okraji města směrem a vede k ní cesta z betonových bloků od železničního přejezdu. Ani v tomto případě však vzdálenost od centra města nepřesahuje cca 10 min chůze. Jedná se o komerční ubytovnu ze smontovaných unimobuněk. Zjištěná cena nájmu je 6–9 tis. Kč za osobu dle počtu osob na pokoji. Ubytovna není vhodná pro dlouhodobé bydlení a nejedná se o prostor přívětivý pro rodiny s dětmi. Obyvatelé nadále poukazují na neuspokojivý stav objektu, například co

se týče odpadů či elektrických rozvodů, což souvisí s nedostatečnými investicemi majitele do údržby a rekonstrukcí.

- Ubytovna Marie na ul. Pražská

Terénní šetření na ubytovně doposud realizováno nebylo, z provedených rozhovorů je možné konstatovat zvýšený výskyt příjemců starobních důchodů a příspěvků na péči. Ubytovnu obývá cca 20 osob. Dle oslovených aktérů je situace na ubytovně nadále relativně stabilizovaná a objekt je obýván víceméně stálými nájemníky, kteří nepředstavují riziko pro bezpečnost ani občanské soužití.

- sídliště Na Holbě (dále také jako lokalita Sídliště)

Poslední označenou lokalitou s výskytem jevů spojených s problematikou sociálního vyloučení je sídliště na jižním konci města, vzdálené od centra cca 10 minut chůze. Do skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením zde lze zařadit cca 50 osob, z toho polovinu dětí, kteří obývají přibližně 7 bytů napříč panelovými domy na sídlišti. V případě lokality Sídliště tedy jde o více heterogenní místo, kdy osoby v nepříznivé sociálně ekonomické situaci bydlí v domech společně s majoritou či lidmi v lepší socioekonomické situaci.

Jedná tedy o místa, kde se významněji koncentrují osoby ohrožené sociálním vyloučením, případně o místa, která jsou některými ze systémových aktérů vnímána jako riziko s ohledem na bezpečnost či občanské soužití (nejčastěji se jedná o kombinaci obou zmíněných ukazatelů). Významným faktorem může být také pohled samotných obyvatel lokality či dalších osob v bezprostředním okolí. Další místa (mimo výše uvedená), kde se koncentrují osoby ohrožené sociálním vyloučením, najdeme dle respondentů rovnoměrně na celém území města. Zároveň vzhledem k charakteru projektu KP zde nevěnujeme pozornost dalším lokalitám, považovaným za ohrožené sociálním vyloučením, pokud se nenacházejí přímo na území města. Jedná se především o Potůčnick, část obce Hanušovice, vzdálená asi 3,5 km od centrální části města. Strukturálně jsou dále postižené některé menší obce v okolí Hanušovic. V minulosti realizovaných šetřeních byly akcentovány např. Staré Město pod Sněžníkem, Kopřivná nebo Pusté Žibřidovice - místní část obce Jindřichov⁶.

b) občanská vybavenost (obchody, restaurace, zdravotní středisko, sportovní zázemí atd.):

Hanušovice mají s ohledem na svou velikost poměrně rozvětvenou síť služeb a občanského vybavení. Nachází se zde řada prodejen, včetně supermarketu Penny market, zdravotnické středisko, turistické informační centrum, několik restaurací či provozoven s občerstvením,

čerpací stanice atd. Pobočky zde mají také poskytovatelé sociální služeb a sídlí zde Místní akční skupina (dále jen MAS) Horní Pomoraví. Mezi největší zaměstnavatele v obci patří firmy Pivovar Holba, a.s. nebo KOSTKA - kolobka, s.r.o.

Klíčoví aktéři v oblasti sociálního začleňování (poskytovatelé sociálních služeb a související subjekty)

Na poli práce se sociálním vyloučením se v Hanušovicích významně angažuje **samospráva**. Vedení města aktivně využívá dostupné nástroje aktivní politiky zaměstnanosti (VPP), ale realizuje také vlastní projekty (projekt H-point). Ve spolupráci s MAS provozuje dále službu senior taxi, tzv. H-taxi. Ve spolupráci s MAS Horní Pomoraví byl dále realizován investiční projekt města, kdy vzniklo nové zázemí pro sociální služby a další organizace a instituce působící na území města - tzv. Multifunkční centrum. Záměrem města je nyní pokračovat projekty zaměřenými na bydlení a společné využívání veřejného prostoru.

Město je zapojeno do komunitního plánování sociálních služeb ORP Šumperk, v pravidelných měsíčních intervalech se schází koordinační skupina projektu Hanušovice společně. Do sociální problematiky také svou působností zasahují některé poradní orgány Rady města - například komise prevence, komise sociální atd. V rámci městského úřadu působí sociální pracovníci, spolupracující se všemi dále jmenovanými subjekty.

Přímo v Hanušovicích se nachází pobočka **Úřadu práce**. Dále je zde služebna PČR - Obvodní oddělení Hanušovice a dále **městské policie**, která dlouhodobě využívá nástroje Asistent prevence kriminality (dále jen APK). Momentálně v Hanušovicích pracují tři APK.

Dalším klíčovým aktérem se silnou vazbou na samosprávu je **MAS Horní Pomoraví**, která sídlí přímo v Hanušovicích a angažuje se ve spolupráci s ostatními partnery v několika oblastech. Cílem aktuálně probíhajícího projektu "Hanušovice společně" je zvýšit šance romských dětí na Hanušovicku na dosažení alespoň středního vzdělání a zlepšit přijímání romských rodin v regionu veřejností. Dluhová poradna MAS Horní Pomoraví poskytuje od února 2022 odborné sociální poradenství klientům z Hanušovicka a má registraci k podávání insolvenčních návrhů od Ministerstva spravedlnosti.

V Hanušovicích poskytují služby terénně i ambulantně také nevládní organizace. Jedná se o **Společně Jekhetane, o.p.s.**, která ve městě realizuje sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahovou školičku, dále poskytuje odborné sociální poradenství a terénní programy. A dále o **Podané ruce o.p.s.**, které ambulantně i terénně provozuje nízkoprahové

zařízení pro děti a mládež, určeno pro mladé od 9 do 26 let. Poskytovány jsou také terénní programy pro dospělé. Poslední neziskovou organizací působící ve městě je Charita Šumperk s pečovatelskou službou.

Na začátku roku 2023 do Hanušovic vstoupila **Agentura pro sociální začleňování** s tříletým projektem na realizaci komunitní práce. V Hanušovicích funguje **Základní a mateřská škola Hanušovice**.

Text doplňujeme přehlednou tabulkou, shrnující v místě působící klíčové instituce a v případě, že je to relevantní, jejich služby či konkrétní projekty ve vztahu k cílové skupině.

Poskytovatelé sociálních služeb a dalších integračních či inkluzivních aktivit v Hanušovicích

Název instituce	Služby poskytované k červnu 2023
Městská policie Hanušovice	• 1 strážník • 3 asistenti prevence kriminality
Policie České republiky - Obvodní oddělení Hanušovice	• specialista pro práci PČR s minoritami v SVL
Základní a mateřská škola Hanušovice	• provozování speciální třídy na ZŠ a MŠ • školní speciální pedagog, školní sociální pedagog
Městský úřad Hanušovice	• sociální pracovník
Úřad práce - Kontaktní pracoviště Hanušovice	
MAS Horní Pomoraví	• projekt Hanušovice společné • dluhová poradna • Integrovaný projekt OPZ+ MAS Horní Pomoraví I. (podpora distribuce Potravinové pomoci, Senior taxi, Podpora pečujících osob, Mezioborový terénní tým, H-point)
Společně Jekhetane	• centrum neformálního předškolního vzdělávání • odborné sociální poradenství (terénně i ambulantně), terénní programy, služba SAS • potravinová pomoc
Podané ruce	• terénní programy • nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (terénně i ambulantně) • potravinová pomoc
Agentura pro sociální začleňování	• komunitní práce
Charita Šumperk	• osobní asistence • pečovatelská služba

SPOLKY

- Klub 60+ Hanušovice
- Fotbalový klub Hanušovice
- Tenisový klub Hanušovice
- Základní organizace Českého zahrádkářského svazu

3. Mikrokontext lokality Nádražní

Jde o bytový dům, původně určený pro zaměstnance železničních drah. Jsou zde celkem dva vchody po devíti bytech (celkem 18 bytů), odhadovaný počet nájemníků je 30–50, z toho cca polovina dětí, převažují Romové. Bytové jednotky vlastní několik fyzických osob, které byty přímo neobývají, ale bydlí převážně v Hanušovicích. Zjištěná cena nájmu se pohybuje mezi 12 a 15 tis. Kč za byt. Správa bytů je v rukou společenství vlastníků jednotek, kdy aktuálně je jejím správcem jeden z vlastníků bytů. Ustanoven je domovní řád, nájemníci se střídají v úklidu společných prostor. V chodbách jsou umístěny kamery.

Dům je situován prakticky v centru města, v bezprostřední blízkosti vlakového nádraží, ve vzdálenosti pět až deset minut chůze je veškerá základní občanská vybavenost (nádraží, zdravotnické zařízení, škola, školka, hřiště, obchody).

Dům sousedí se kompozičně stejným bytovým domem, u kterého se nabízí proč v něm nedošlo ke stejnému vývoji. Dle některých respondentů šlo o přirozený “nabalující se” proces, kdy v nádraží bližším domě byty kupovali soukromé osoby či podnikatelé, kteří finančně profitují z tíživé socioekonomické situace nájemníků ohrožených chudobou a sociálním vyloučením a zároveň jim jejich sociální dávky určené na bydlení zaručují stabilní a státem garantovaný zisk (někdy tento fenomén bývá označován jako bytová lichva či obchod s chudobou). Naopak v domě, který je vzdálenější od nádraží, byly byty kupovány obyvateli Hanušovic v lepší socioekonomické situaci, kteří byty sami doposud obývají.

Technický stav bytového domu nebyl blíže zjišťován. Evidentní jsou oprýskaná omítka, rozbité zvonky a schránky. Někteří obyvatelé domu také tematizují havarijný stav venkovních schodů jednoho ze vstupů, kde kvůli tomu nedávno došlo dokonce ke zranění.

Obyvatelé domů používají ke vstupu do domu převážně zadní vchod, kde je také plácek se sušáky na prádlo, posezením a garážemi, a kde se také obyvatelé susedsky scházejí. V rámci sběru dat byla oslovena nejbližší susedka lokality, bydlící v rodinném domě, jehož plot ohraničuje zadní část plácku. Oslovená susedka tematizuje občasný hluk a odpadky na jejím pozemku, konflikty závažnějšího charakteru neuvádí.

V nedávné minulosti zde byla městem Hanušovice ustanovena funkce domovníka. Pozice byla obsazena jedním z obyvatel lokality. Oslovení respondenti, včetně bezprostřední susedky lokality, hovoří o zlepšení situace ve smyslu zmírnění hluku a nepořádku v okolí domu. Nástroj domovníka však v minulém roce skončil s časově omezeným projektovým financováním a aktuálně v přímo v lokalitě žádné nástroje prevence kriminality uplatňovány nejsou. V Hanušovicích sice pracují APK, nicméně jejich působnost pokrývá vybrané oblasti v rámci celého města.

a) počet členů komunity a jejich věkovou strukturu (podíl dětí a mládeže, dospělých a seniorů)

Komunita má zhruba 50 členů. Nejčastěji se jedná o mladé rodiny s dětmi do 15 let. Děť je v komunitě zhruba 30 a dospělých cca 20. Seniorů je v komunitě zhruba 5 z toho ve 4 případech se jedná o rodinné příslušníky (prarodiče) zde žijících rodin.

b) intenzitu vztahů mezi lidmi (nakolik spolu komunikují či spolupracují) a jejich kvalitu;

Mezi lidské vztahy v komunitě jsou dobré. Velká část obyvatel má mezi sebou rodinné vazby. Nejčastěji se jedná o sourozenecké vazby. Sousedské vztahy nejsou zcela bezproblémové, ovšem nejedná se o žádné fatální spory, spíše o běžné susedské neshody. Velmi dobré jsou pak vztahy a přátelské vazby mezi maminkami na MD, které v komunitě žijí. Jsou zvyklé navzájem si vypomáhat a spolupracovat.

Již při přípravě první komunitní aktivity, lidé prokázali, že jsou schopní domluvit se, hledat kompromisy a spolupracovat. Téměř všechny rodiny, které v lokalitě žijí, spojuje zájem o to něco v lokalitě změnit a vybudovat z tohoto místa, lepší místo pro život.

c) kdo má v komunitě vliv, kdo je jejím přirozeným vůdcem, na koho se lidé obrací, když je potřeba něco řešit

V komunitě žije starší manželský pár. Jedná se o rodiče dvou sourozenců, kteří v komunitě žijí se svými partnery a dětmi. Jedná se tak o nejpočetnější rodinu žijící v komunitě. Na základě pozorování vyplynulo, že tento manželský pár je jakousi nepsanou autoritou v komunitě. Pán se rád zapojuje do kolektivních debat a nebojí se mluvit o svých názorech a postojích. Jeho žena je pak přirozenou autoritou pro všechny děti a téměř pro všechny matky, které jsou zvyklé probírat s ní různá témata.

Další výraznou osobností je maminka na mateřské dovolené, která má zájem o dění v komunitě, otevřeně reflektuje vztahy v komunitě a mluví o svých potřebách a o tom, co by ráda ve svém okolí změnila proč. Zatím se nedá říci, že by se na ni lidé obraceli, nebo byla přirozeným vůdcem. Spíše se pohybuje v kruhu svých nejbližších přátel. Má ovšem potenciál proto se rozvíjet a budovat své postavení v komunitě.

Třetí významnou osobností lokality je bývala obyvatelka, která má v lokalitě několik rodinných příslušníků a přátel a lokalitu téměř každý den navštěvuje a tráví v ní část volného času. Jedná se o terénní pracovníci místní NNO, která je pro lidi v lokalitě vzorem a autoritou. Ve velké oblibě ji mají především starší děti.

V minulosti se pro obyvatele lokality stal autoritou domovník, který měl za úkol mimo jiné zajišťovat pořádek v lokalitě a jejím okolí. K tomu, aby pořádek zajistil a udržel, používal řadu represivních metod. Poté, co byl z této funkce odvolán a stal se „běžným“ obyvatelem lokality jeho vliv a autorita zanikla a obyvatelé k němu mají spíše negativní postoj. On sám se do dění v lokalitě příliš nezapojuje a s nikým neudrhuje užší vazby.

Závěr

Sociální mapa Hanušovice poskytuje ucelený přehled o socioekonomickém a demografickém profilu obce. Zahrnuje makro-, mezzo- a mikrokontext Hanušovic, obce v Olomouckém kraji, a ukazuje historický vzorec úbytku obyvatelstva a socioekonomických změn. V makrokontextu je zdůrazněn útlum průmyslové role města a demografické změny, které vedou k úbytku a stárnutí obyvatelstva, jakož i ekonomické problémy a výrazné sociální vyloučení. Mezokontext odhaluje situaci v oblasti bydlení, která se vyznačuje obsazenými i neobydlenými byty a kterou podporují problémy jako lichva a sociální vyloučení, a to navzdory přítomnosti občanské vybavenosti a pokračujícímu úsilí místních orgánů a nevládních organizací o zmírnění těchto problémů. Na mikroúrovni se zaměření na konkrétní bytový dům v Nádražní ulici ilustruje akutní problémy, kterým čelí jeho obyvatelé, převážně Romové, na pozadí ekonomických potíží, které však zároveň podtrhují silné komunitní vazby a vedení, což signalizuje potenciál pro zlepšení řízené komunitou.

Sociální mapa Hanušovice objasňuje složité sociální, ekonomické a demografické výzvy, kterým komunita čelí. Pokles počtu obyvatel a ekonomických příležitostí spolu s vysokou mírou sociálního vyloučení podtrhuje naléhavou potřebu cílených intervencí a udržitelné komunitní práce. Silné komunitní vazby, aktivní místní správa a zapojení různých sociálních aktérů však nabízejí pevný základ pro řešení těchto problémů. Efektivní komunitní práce v Hanušovicích vyžaduje trvalou spolupráci mezi obyvateli, místními orgány a nevládními organizacemi, aby se podpořilo sociální začlenění, ekonomický rozvoj a zlepšila kvalita života. Stavění na silných stránkách komunity a řešení jejích problémů prostřednictvím společného úsilí může připravit půdu pro odolné a inkluzivní Hanušovice.